

Weidevogelmeetnet Friesland, verslag 2011

Jelle Postma,
Klaas Jager en Dries Oomen

Sovon-rapport 2012/46

Weidevogelmeetnet Friesland, verslag 2011

Jelle Postma, Klaas Jager en Dries Oomen

Sovon-rapport 2012/46
Dit rapport is samengesteld in opdracht
van de Provinsje Fryslân, It Fryske Gea,
Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten

Colofon

© Sovon Vogelonderzoek Nederland 2012

ISSN 1382-6263

Dit rapport is samengesteld in opdracht van de Provinsje Fryslân, It Fryske Gea, Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten. Wijze van citeren: Postma J., Jager K. & Oomen D. 2012. Weidevogelmeetnet Friesland, verslag 2011. Sovon-rapport 2012-46. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Illustraties voorzijde: Baltsende Kemphanen in Wommels/Friesland, Scholekster (Koos Dansen) & Blaugerzen bij Akmarijp (Romke Kleefstra).

Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Sovon en/of de opdrachtgever.

Inhoud

1. Inleiding	5
2. Methode en materiaal	7
2.1 Opzet meetnet	7
2.2 Berekening van indexen	7
3. Resultaten	9
3.1 Aantallen proefvlakken	9
3.2 Soorten en aantallen in 2011	10
3.3 Ontwikkelingen 1996-2011	13
3.4 De Kievit	14
Literatuur	15
Bijlagen	
Bijlage I. Tellers in het WMF	
Bijlage II. Grafieken van WMF-indexen volgens het CBS	

1. Inleiding

Fryslân heeft sinds 1996 een eigen, autonoom meetnet voor systematische monitoring van weidevogels; bekend onder de inmiddels ingeburgerde naam Weidevogelmeetnet Friesland (WMF). Het meetnet is destijds in de steigers gezet op initiatief van een aantal organisaties en verenigingen in Fryslân (Nijland *et al.* 1994), in nauwe samenwerking met Sovon Vogelonderzoek Nederland. Het WMF heeft vanaf 19 september 1996 tot en met 31 december 2009 gefunctioneerd onder de vlag van de Stichting Weidevogel Meetnet Friesland. Hierin waren de volgende organisaties vertegenwoordigd: Fryske Feriening foar Fjildbiology, It Fryske Gea, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en Sovon. Met het terugtreden van de belangrijkste grondlegger van het WMF, Freek Nijland, werd de Stichting opgeheven. Met ingang van 1 januari 2010 draait het WMF onder de regie van Sovon. Met het oog op het 'Friese profiel', zullen de organisatie en coördinatie van het WMF blijven plaatsvinden vanuit de kantoorvestiging in de Posthoornsteeg te Leeuwarden.

Met het WMF beschikt de Provinsje Fryslân over een goed georganiseerd en gecoördineerd, wetenschappelijk gefundeerd instrument voor het verzamelen van kwantitatieve en kwalitatieve gegevens met betrekking tot de trendmatige ontwikkelingen van weidevogels. Deze trendgegevens vormen de basis waarmee op doelmatige wijze de effectiviteit van toegepast beheer en beleid wordt gecontroleerd en geëvalueerd. Voor de natuurbeherende organisaties Staatsbosbeheer, It Fryske Gea en Natuurmonumenten levert het WMF gedetailleerde informatie over de verspreiding en ontwikkelingen van weidevogels binnen hun reservaten. Hiermee worden de instrumenten geleverd waarmee beheer en beleid gestuurd kunnen worden.

De inventarisaties vinden jaarlijks plaats binnen een groot en divers samengesteld, over Fryslân verdeeld netwerk van vaste proefvlakken. Hierbij wordt gewerkt conform de landelijk gestandaardiseerde methodiek en richtlijnen van het door Sovon Vogelonderzoek ontwikkelde BMP (Teunissen & van Kleunen 2001, van Dijk & Boele 2011). Bij de tellingen zijn vele tientallen enthousiaste vrijwilligers betrokken, die de natuur in zijn algemeen, maar in het bijzonder de weidevogels een warm hart toedragen. Tot nu toe zijn van alle verzamelde gegevensreeksen meetnet-rapportages gepubliceerd over de periode 1996-2009 (Nijland 1997 t/m 2009, Postma 2010, Postma *et al.* 2011). Alleen van het MKZ-jaar 2001 verscheen geen verslag.

Door de Provinsje Fryslân en de natuurbeherende organisaties zijn samen met het WMF meerjarenovereenkomsten afgesloten. Deze vormen de solide basis van de financiering voor een duurzame continuering van het Friese meetnet.

We willen hierbij dank zeggen aan alle betrokken vrijwilligers, de boeren op wiens gronden werd geteld, de opdrachtgevers (contactpersonen: Meinte Engelhoer bij Provinsje Fryslân, Sietske Rintjema bij It Fryske Gea, Roel Douwes bij Natuurmonumenten en Hans Boll bij Staatsbosbeheer), en de andere organisaties waarmee werd samengewerkt (Altenburg & Wymenga, BFVW, Gruttokringen Gerkesklooster, Delfstrahuizen en Idzegea). Verder gaat dank uit naar Calijn Plate en Leo Soldaat van het CBS, en Wolf Teunissen en Dirk Zoetebier bij Sovon voor hun hulp bij de trendberekeningen. Een lijst met alle tellers is te vinden in bijlage I.

2. Methode en materiaal

2.1 Opzet meetnet

Doel van het meetnet is om wetenschappelijke gegevens te verzamelen over de ontwikkeling van weidevogels in Fryslân en over mogelijke oorzaken van veranderingen. Dit gebeurt door het nemen van een jaarlijkse steekproef. Gestreefd wordt naar een meetnet met 100-150 proefvlakken. Met ruim honderd proefvlakken kunnen betrouwbare uitspraken worden gedaan over toe- of afname van soorten voor geheel Fryslân over een periode van vijf à tien jaar. Een voorwaarde is wel dat de proefvlakken als geheel representatief zijn voor de provincie en gedurende langere tijd worden geteld. Met voldoende representatief wordt bedoeld dat de proefvlakken een reële afspiegeling vormen van de voorkeursregio's klei, klei-op-veen en veen (en daarnaast enkele proefvlakken op de zandgronden en in de waddenregio), en de voorkomende beheervormen (grasland gangbaar, grasland beheer, akkerland en reservaat). (Nijland *et al.* 1994, Nijland 1997).

Binnen het meetnet worden weidevogels door vrijwilligers geïnventariseerd volgens de BMP-methodiek (Nijland 2009B, Teunissen & van Kleunen 2001, van Dijk & Boele 2011). Aanvullend op de in het landelijk weidevogelmeetnet gevolgde primaire en secundaire weidevogels worden binnen het WMF ook tertiare weidevogels (kolonievogels zoals Kokmeeuw, Visdief en Zwarte Stern en soorten zoals Wilde Eend, Nijlgans, Meerkoet, Waterhoen, Witte Kwikstaart, Koekoek, Roodborsttapuit en Paapje) gevolgd. De voorkeur gaat uit naar jaarlijkse inventarisatie van alle soorten broedvogels (dus ook niet-weidevogels zoals Rietzanger), maar meerdere varianten zijn mogelijk. In een klein aantal zogenaamde 'alarm'-proefvlakken wordt een vereenvoudigde BMP-inventarisatie verricht, gekoppeld aan het tellen van alarmerende ouderparen van vijf steltlopers: Scholekster, Kievit, Grutto, Tureluur en Wulp.

Via het in 2010 opgezette 'Frysk Ynformaasjesysteem Greidefûgels' (FYG), een samenwerkingsproject op initiatief van de provincie (Teunissen *et al.* 2008), en/of via de website van Sovon kunnen de verkregen gegevens als stippen worden ingevoerd. Daarnaast is in begin 2011 het invoeren via het programma Autoclustering van Sovon mogelijk gemaakt. Met dit programma kunnen de gegevens direct vanaf de veldkaart ingevoerd worden op de website, waarna het programma de gegevens verwerkt.

2.2 Berekening van indexen

Een gebruikelijk middel om aantalontwikkelingen in een meetnet zichtbaar te maken is het gebruik van indexen. In dit verslag wordt de aantalontwikkeling in de verschillende jaren steeds vergeleken met het WMF-startjaar 1996.

De indexcijfers in dit rapport zijn berekend volgens de methode die door het CBS binnen het Netwerk Ecologische Monitoring (waaronder ook het landelijke weidevogelmeetnet valt) wordt gehanteerd. Voor een uitgebreide uitleg over de berekening van de indexcijfers wordt verwezen naar Teunissen *et al.* 2002. De trends zijn berekend met behulp van het pakket TRIM (TRend analysis and Indices for Monitoring data; van Strien & Pannekoek 1999, Pannekoek & van Strien 2001).

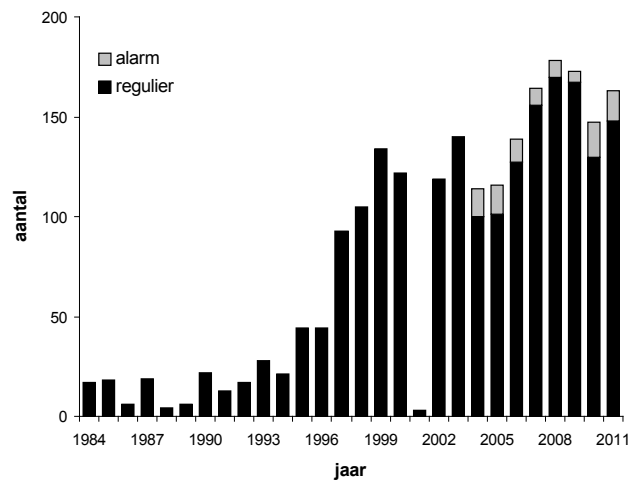
Tot en met 2009 werden de trends berekend volgens een andere methodiek (Nijland *et al.* 1994 en Nijland 1997, 1998). Er zijn enige verschillen met de huidige gehanteerde methodiek van Sovon en het CBS. Voor een uitleg over deze verschillen wordt verwezen naar Postma *et al.* 2011.

3. Resultaten

3.1 Aantallen proefvlakken

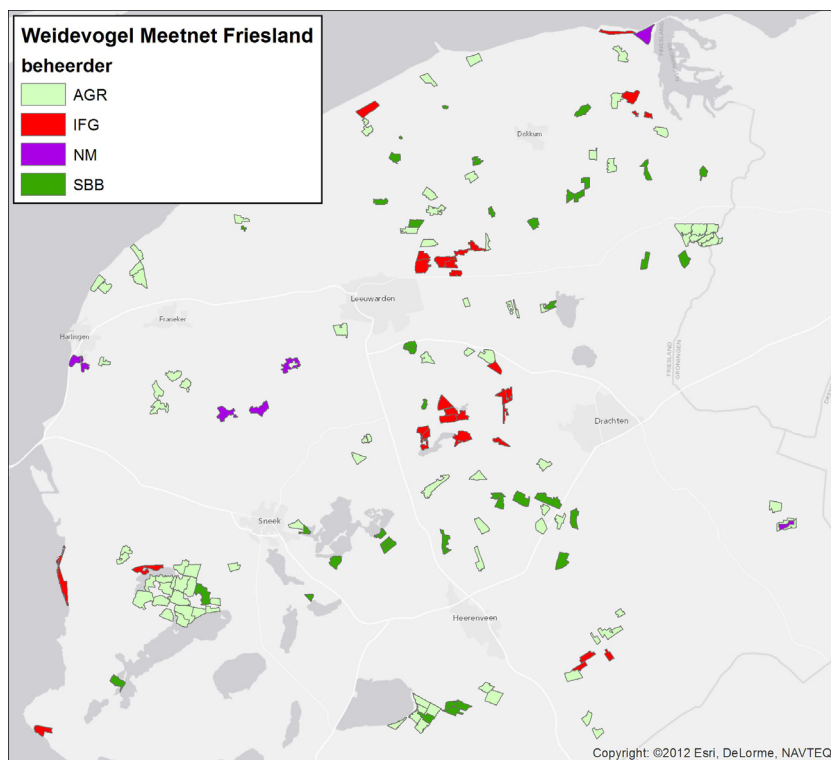
In 2011 zijn gegevens ontvangen van in totaal 163 proefvlakken (stand voorjaar 2012). Een in het oog springende uitbreiding van het meetnet zijn 17 nieuwe proefvlakken binnen Gruttokring Idzega. In 56% van alle proefvlakken (92) zijn alle voorkomende soorten broedvogels geteld. In 56 proefvlakken zijn alleen (primaire, secundaire en tertiaire) weidevogels geteld. Daarnaast zijn in 2011 15 'alarm'-proefvlakken in het meetnet betrokken, waar tellingen zijn verricht van alarmerende ouderparen van Scholekster, Kievit, Grutto, Tureluur en Wulp, gekoppeld aan een vereenvoudigd BMP. Zeven van deze 'alarm'-proefvlakken worden (bijna) jaarlijks geteld volgens de alarmmethode. Voor de negen overige proefvlakken betrof dit alleen 2011 (in de meeste voorgaande jaren werden hier alle soorten weidevogels geteld).

Bij 69 proefvlakken (42% van totaal) werden de gegevens voor het eerst ingevoerd via het programma autoclustering. Hiermee werden in totaal 27.214 stippen gezet door de vrijwilligers.

Figuur 1. Ontwikkeling van het aantal proefvlakken in het Weidevogelmeetnet Friesland in de periode 1984-2011.

Figuur 1 toont de ontwikkeling van het aantal proefvlakken over de periode 1984-2011. De totale oppervlakte van de in 2011 in het meetnet opgenomen proefvlakken is 11.306 hectare. Dat betekent een gemiddelde oppervlakte per proefvlak van ca.

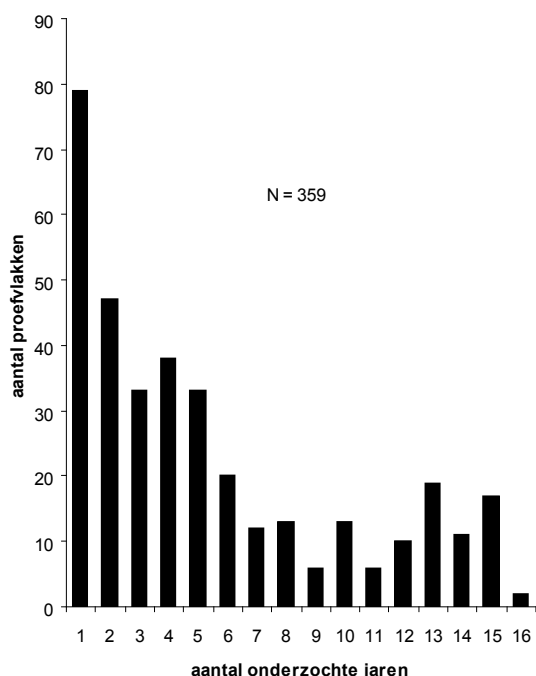

Figuur 2. Ligging van de proefvlakken in het Weidevogelmeetnet Friesland waar in 2011 gegevens van werden ontvangen (met verdeling naar agrarische proefvlakken en proefvlakken binnen de terreinen van It Fryske Gea, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer).

Tabel 1. Verdeling van de proefvlakken in het Weidevogelmeetnet Friesland in 2011 naar beheer en fysisch geografische regio. Grasland gangbaar = boerenland zonder beheersovereenkomsten, grasland beheer = boerenland met beheersovereenkomsten. Grasland kan ook maïs bevatten. Grasland reservaat = terreinen in beheer van een terrein-beherende organisatie. Akkerland bevat soms ook wat grasland. Uitleg afkortingen fysisch geografische regio's: gwt = getijden wad, hzn = hoge zandgronden noord, lvn = laagveen noord, zkn = zeelei noord, zkm = zeelei midden, zkz = zeelei zuid.

	gwt	hzn	lvn	zkn	zkm	zkz
grasland gangbaar		5	6	8		
grasland beheer		1	28	24		1
grasland reservaat	1	4	38	33	1	
akker			1	12		
totaal	1	10	73	77	1	1

69 hectare. Dat is ruim boven het streefgemiddelde van 50 hectare (Nijland *et al.* 1994, Nijland 1997). In 2001 zijn slechts drie proefvlakken opgenomen. Het was het jaar van de MKZ-crisis, waarbij de graslanden afgesloten waren voor de tellers. Figuur 2 toont de ruimtelijke verdeling van de proefvlakken over Fryslân. Tabel 1 toont de verdeling van de proefvlakken over de beheercategorieën en fysisch geografische regio's (FGR) in 2011.

Figuur 3. Aantallen en leeftijd van proefvlakken in het Weidevogelmeetnet Friesland in de periode 1996-2011. Totaal zijn 359 proefvlakken één of meer jaren onderzocht. In dit overzicht is het MKZ-jaar 2001 ook meegeteld, toen werden slechts 3 proefvlakken geïnventariseerd. Proefvlakken met in de loop der jaren veranderde begrenzingen zijn in dit overzicht éénmaal meegeteld.

Vanaf 2004 is de status van proefvlakken met beheersovereenkomsten niet altijd even duidelijk. Veel voormalige vliegende hectarepercelen (individueel beheer) zijn nu opgenomen als onderdeel van collectieve pakketten met mozaïekbeheer. In tabel 1 worden daarom alle proefvlakken op boerengrasland met diverse beheersvormen aangeduid als ‘grasland beheer’. In deze proefvlakken zijn één of enkele percelen aanwezig met uitgestelde maaidatum of vluchtstroken en dergelijke, meestal als onderdeel van collectieve vormen van weidevogelbeheer. In een meetnet waarin grotendeels door vrijwilligers wordt geïnventariseerd, worden niet alle proefvlakken elk jaar geteld. Er komen proefvlakken bij, er vallen proefvlakken af, of door omstandigheden moet een teller wel eens een jaar overslaan. De dekking is daarom nooit 100%. Figuur 3 toont de dekking van het meetnet in de periode 1996-2011. De dekking is 34%. Als het MKZ-jaar 2001 buiten beschouwing wordt gelaten, dan is de dekking 36%. Van de 359 betrokken proefvlakken zijn 281 twee of meer jaren onderzocht. Deze proefvlakken dragen het sterkst bij aan de totstandkoming van de indexen (zie 3.2).

3.2 Soorten en aantallen in 2011

In totaal werden er binnen het WMF 19.154 territoria van 106 soorten broedvogels vastgesteld.

In alle proefvlakken (163) zijn de soorten Scholekster, Kievit, Grutto, Wulp en Tureluur geïnventariseerd. Een overzicht van de aantallen en het aandeel (%) proefvlakken waarin de soort is vastgesteld is te vinden in tabel 2. In 2011 is de Grutto het vaakst vastgesteld, maar werd de Kievit in een groter aantal proefvlakken aangetroffen.

In 148 van het totaal aantal proefvlakken (10.209 ha) zijn ook de overige soorten weidevogels geteld. Een overzicht van deze aantallen is te vinden in tabel 3.

Tenslotte zijn in 92 van de 163 proefvlakken (5.999 ha) alle soorten broedvogels geteld (dus inclusief erfvogels). Tabel 4 geeft hiervan een overzicht.

In totaal zijn 27 soorten van de Rode Lijst van kwetsbare en bedreigde soorten (van Beusekom *et al.* 2005) vastgesteld: Roerdomp, Purperreiger, Wintertaling, Zomertaling, Slobeend, Kwartelkoning, Steltkluut, Bontbekplevier, Kempphaan, Watersnip, Grutto, Tureluur, Visdief, Zwarte Stern, Koekoek, Ransuil, Veldleeuwerik, Boerenzwaluw, Graspieper, Gele Kwikstaart, Nachtegaal, Snor, Spotvogel, Grauwe Vliegenvanger, Huismus, Ringmus en Kneu.

Alle drie territoria van Kwartelkoning werden vastgesteld aan de westkant van de Alde Feanen; twee in Laban en één in de Wyldlannen. Kwartels beleefden een topjaar met in totaal 75 territoria, eerdere vergelijkbare piekjaren waren 1997 (75) en 2008 (67). Zeer bijzonder waren twee mogelijke broedgevallen van Steltkluut in Polder de Dulf bij Nij Beets. De Kempphaan vertoonde een kleine opleving met acht territoria, verdeeld over polder de Dulf (3), de Lange Ripen (2) bij Tijnje, de Bandpolder (1) bij Lauwersoog, de Wiide Mar (1) bij Stiens en Skrins (1) ten oosten van Wommels.

Tabel 2. Aantallen broedparen (territoria) in 2011 van Scholekster, Kievit, Grutto, Wulp en Tureluur, in alle proefvlakken van het Weidevogelmeetnet Friesland (163 proefvlakken, 11.306 hectare, inclusief 15 alarmproefvlakken 1.097 ha). Ook wordt het percentage proefvlakken vermeld waarin de soort is vastgesteld. Rode Lijstsoorten zijn vet gedrukt.

Soort	Aantal	% proefvlakken
Scholekster	1.184	87
Kievit	2.047	91
Grutto	2.106	75
Wulp	67	17
Tureluur	1.144	79

Tabel 3. Aantallen broedparen (territoria) in 2011 van overige weidevogels, in proefvlakken van het Weidevogelmeetnet Friesland (148 proefvlakken, 10.209 hectare, exclusief 15 alarmproefvlakken). Ook wordt het percentage proefvlakken vermeld waarin de soort is vastgesteld. Rode Lijstsoorten zijn vet gedrukt.

Soort	Aantal	% proefvlakken	Soort	Aantal	% proefvlakken
Knobbelzwaan	71	31	Kluut	211	12
Nijlgans	62	28	Kempphaan	8	3
Bergeend	184	44	Watersnip	114	22
Krakeend	434	72	Kokmeeuw	2.591	5
Wintertaling	21	7	Visdief	236	7
Wilde Eend	1.322	85	Zwarte Stern	28	1
Zomertaling	52	20	Koekoek	20	12
Slobeend	264	53	Veldleeuwerik	520	37
Kuifeend	372	67	Graspieper	927	81
Kwartelkoning	3	1	Gele Kwikstaart	499	50
Kwartel	75	22	Witte Kwikstaart	145	41
Waterhoen	53	22	Roodborsttapuit	19	5
Meerkoet	651	73			

Tabel 4. Aantallen broedparen (territoria) in 2011 van overige soorten, in de proefvlakken van het Weidevogelmeetnet Friesland waar alle soorten werden geteld (92 proefvlakken, 5.999 ha). Ook wordt het percentage proefvlakken vermeld waarin de soort is vastgesteld. Rode lijstsoorten zijn vet gedrukt.

Soort	Aantal	% proefvlakken	Soort	Aantal	% proefvlakken
Fuut	38	41	Roodborst	13	9
Geoorde Fuut	3	1	Nachtegaal	1	1
Roerdomp	10	10	Blauwborst	114	38
Purperreiger	9	2	Gekraagde Roodstaart	4	4
Lepelaar	1	1	Merel	72	21
Kolgans	32	5	Zanglijster	14	8
Grauwe Gans	265	47	Grote Lijster	1	1
Indische Gans	1	1	Sprinkhaanzanger	66	25
Grote Canadese Gans	45	14	Snor	21	10
Kleine Canadese Gans	1	1	Rietzanger	659	67
Canadese gans x Grauwe gans	13	1	Bosrietzanger	73	26
Brandgans	19	8	Kleine Karekiet	465	58
Soepgans	14	2	Spotvogel	12	8
Soepeend	22	7	Braamsluiper	6	4
Smient	3	3	Grasmus	87	25
Tafeleend	1	1	Tuinfluitier	42	15
Bruine Kiekendief	15	13	Zwartkop	39	14
Havik	3	3	Tijftjaf	86	27
Buizerd	14	13	Fitis	188	34
Torenavalk	3	3	Grauwe Vliegenvanger	9	5
Fazant	31	19	Baardman	9	5
Waterral	20	9	Pimpelmees	28	10
Steltkluit	2	2	Koolmees	48	18
Kleine Plevier	32	15	Boomklever	3	1
Bontbekplevier	7	2	Boomkruiper	10	4
Houtsnip	2	1	Gaai	6	5
Noordse Stern	5	2	Ekster	7	5
Holenduif	7	5	Kauw	7	3
Houtduif	45	21	Zwarte Kraai	18	14
Turkse Tortel	4	2	Spreeuw	8	2
Ransuil	2	2	Huismus	7	2
Gierzwaluw	4	1	Ringmus	23	5
Grote Bonte Specht	9	8	Vink	62	20
Kleine Bonte Specht	1	1	Groenling	14	8
Boerenzwaluw	27	7	Putter	18	11
Boompieper	10	4	Kneu	36	23
Winterkoning	63	24	Geelgors	6	2
Heggenmus	11	7	Rietgors	648	83

3.3 Ontwikkelingen 1996-2011

Met behulp van indexen worden de aantalsontwikkelingen binnen het meetnet weergegeven (tabel 5 en 6) zoals berekend door het CBS. Een uitleg over het berekenen en gebruik van indexen is te vinden in hoofdstuk 2.2.

Als beginjaar voor de index (welke op 100 is gesteld) is het startjaar van het WMF gebruikt (1996). De trendgrafieken staan in bijlage II.

De 'klassieke' steltlopers vertonen gestaag een dalende (langetermijn)trend, met een sterke afname van de Scholekster en nog steeds matige afnames van de Kievit, Grutto en Tureluur. Voor deze soorten geldt dat deze (lange termijn) afname zich vooral vanaf medio/eind jaren 2000 (2004-2008) steeds prominenter aftekent. Met name de Scholekster en in iets mindere mate ook Grutto, zagen hun broedpopulatie, afgezet tegen de index van 1996, zo goed als halveren (Teunissen 2010). Opvallend bij deze soorten is echter dat zij in het afsluitende jaar (2011) van de trendreeks een afvlakking (Scholekster) vertonen, of met een opgaande lijn nu zelfs lijken te tenderen naar toename. Hoewel (zowel naar beneden als naar boven toe) jaarlijkse aantalsfluctuaties bij de weidevogels tot op zekere hoogte 'vrij normaal' zijn (zoals de reeksen ook laten zien), ziet het er naar uit dat 2011 in het WMF (na veel jaren) tenminste weer eens een beter jaar was voor Kievit, Grutto en Tureluur. Vooral de Tureluur lijkt het erg goed te hebben gedaan in 2011: deze uitschieter draagt er dan ook toe bij dat de soort nu een stabilisering vertoont als we de trend over de laatste tien jaar apart bekijken (tabel 6). Ook de Kievit en Grutto behaalden in het voorjaar van 2011 een betere score in het meetnet. Het is (voorlopig) aannemelijk dat dit berust op incidentele uitschieters naar boven. Uit de jaarlijkse controleslag van de proefvlakgegevens, komen de betere resultaten van deze steltlopers vooral naar voren in de reservaten. Vermoedelijke verklaring

daarvoor is (althans voor een deel) dat het voorjaar in 2011, vooral aan het begin van de belangrijke vestigingsfase in maart en april, opnieuw erg droog en aan de warme kant was. Daardoor was de grasmat in gangbaar agrarisch gebied op de meeste plaatsen al te hoog en was er mede door de droogte ook te weinig voedsel voorhanden. De weidevogels zochten dan ook vrij massaal hun toevlucht in nattere, extensief bemeste reservaten met betere voedselcondities en kortere grasvegetaties. Doordat het voorjaar in mei en juni vervolgens tamelijk koel en nat verliep leidde dit in deze gebieden tot vertraagde grasgroei en dus tot verlenging van het broedseizoen. Al met al resulteerde dit vanaf de ei- tot en met de jongenfase waarschijnlijk in gunstige omstandigheden. Of dit een blijvende verandering is en dus zal leiden tot een blijvende verbetering van de stand van deze soorten is nu nog niet te zeggen. Op basis van de lange termijnreeks is voorlopig de verwachting dat het hier een incidentele uitschieter betreft. Het is daarbij interessant om goed te volgen wat de toekomstige aantalsontwikkelingen van de weidevogels zijn in gangbaar agrarisch gebied en reservaatgebieden.

Bij de eendensoorten blijft de Kuifeend stabiel en vertoont de Slobeend in de hele periode nog een matige afname, maar komt de trend over de laatste tien jaar nu uit op stabiel. Van de weidezangvogels blijft de Veldleeuwerik onverminderd sterk achteruitgegaan. Samen met de Scholekster behoort deze eens zo karakteristieke soort van het Friese boerenland nu tot de grootste verliezers. De Graspieper blijft zitten op een stabiele trend. De soort handhaaft zich waarschijnlijk beter doordat hij als uitgesproken randvogel minder gevoelig is voor verliezen door maaien. Een positieve uitzondering geldt er voor de Gele kwikstaart, die in de afgelopen 10 jaren sterk toenam dankzij een sterke opleving tussen 2006 en 2011. Vermoedelijk geldt ook hier dat de soort de voorkeur heeft voor randen in akker- en grasland.

Tabel 5. Indexen van negen weidevogelsoorten in Fryslân in de periode 1996-2011, zie bijlage II voor de grafieken.

Soort	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Slobeend	100	99	120	119	105	94	85	70	64	78	78	66	67	74	80	75
Kuifeend	100	137	130	118	101	107	116	130	108	103	114	105	107	138	117	110
Scholekster	100	93	73	68	65	61	57	52	48	44	45	33	34	33	34	35
Kievit	100	96	95	90	80	75	71	78	80	66	77	63	63	55	57	70
Grutto	100	88	91	85	84	80	76	63	66	57	60	46	51	47	48	73
Tureluur	100	102	101	91	90	87	85	75	76	71	74	63	66	62	70	107
Veldleeuwerik	100	119	103	89	100	91	83	67	66	64	58	59	54	47	42	40
Graspieper	100	88	99	110	116	108	101	90	91	98	88	89	102	94	98	94
Gele kwikstaart	100	171	118	138	123	121	122	103	150	88	123	241	202	252	299	320

Tabel 6. Gemiddelde jaarlijkse verandering (lineaire trend) van negen weidevogelsoorten in Fryslân in de periode 1996-2011 en over de laatste 10 jaar. Daarnaast de trendclassificatie van het CBS (++ = sterke toename, + = matige toename, 0 = stabiel, - = matige afname, -- = sterke afname) over beide periodes.

Soort	Jaarlijkse verandering 1996-2011	Trend 1996-2011	Jaarlijkse verandering laatste 10 jaar	Trend laatste 10 jaar
Slobeend	-3,2%	-	-0,1%	0
Kuifeend	-0,1%	0	0,0%	0
Scholekster	-7,3%	--	-6,3%	--
Kievit	-3,4%	-	-2,7%	-
Grutto	-4,4%	-	-2,8%	-
Tureluur	-2,3%	-	0,1%	0
Veldleeuwerik	-6,7%	--	-7,1%	--
Graspieper	-0,5%	0	0,1%	0
Gele kwikstaart	6,2%	+	14,2%	++

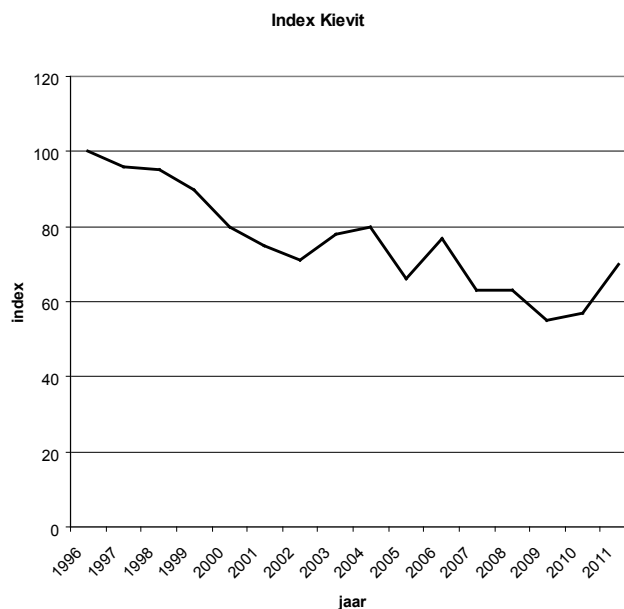
3.4 De Kievit

In verband met artikel 6 van de Regeling zoeken, rapen en beschermen van kievitseieren in het kader van de Flora- en Faunawet heeft de Provincie Fryslân het Weidevogelmeetnet Friesland opdracht gegeven de trends van de Kievit jaarlijks adequaat te beschrijven. Hiertoe zijn er vanaf 2006 extra proefvlakken in het meetnet opgenomen in gangbaar gras- en akkerland, welke jaarlijks worden gemonitord.

De aantalsontwikkeling staat weergegeven in tabel 5 en 6, en in figuur 4. Na een afname in de periode 1996-2002, bleef de soort in de jaren 2002-2006 (met schommelingen) stabiel. In 2007-2010 volgde een verdere afname, waarna 2011 voor de soort een beter jaar was met enig herstel.

Uit de analyses van het CBS blijkt dat in de periode 1996 t/m 2011 sprake is van een (significante) matige afname van 3,4% (zie CBS 2005 voor de gehanteerde trendclassificatie). Over de laatste 10 jaren gerekend is er nog steeds sprake van een (significante) matige afname, maar deze bedraagt dan 2,7%.

Voor een vergelijking tussen de rekenmethodes van de vroegere methode Nijland en die van het CBS wordt verwezen naar Postma *et al.* 2011.

Figuur 4. Trendgrafiek van de Kievit binnen de proefvlakken van het WMF in de periode 1996-2011.

Literatuur

- VAN BEUSEKOM R., HUIGEN P., HUSTINGS F., DE PATER K. & THISSEN J. (RED.) 2005. Rode Lijst van de Nederlandse broedvogels. Tirion Uitgevers BV, Baarn.
- CBS, 2005. Naar een nieuwe trendclassificatie. Notitie maart 2005. CBS, Voorburg.
- VAN DIJK A.J. & BOELE A. 2011. Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- NIJLAND F., VAN DIJK A.J., JAGER T. EN WIEGERSMA J. 1994. Naar een weidevogelmeetnet in Friesland. Werkgroep Weidevogelmonitoring Friesland, Gytsjerk
- NIJLAND F. 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009. Weidevogelmeetnet Friesland, verslagen 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008. WMF, Leeuwarden, publicaties Bureau N.
- NIJLAND F. 2009B. Weidevogelmeetnet Friesland; informatie 2009. Stichting Weidevogel Meetnet Friesland. Publicatie Bureau N, Leeuwarden.
- PANNEKOEK J. & VAN STRIEN A. 2001. TRIM 3 Manual (TRENDS and INDICES for Monitoring data). Research Paper 0102. CBS, Voorburg.
- POSTMA J. 2010. Weidevogelmeetnet Friesland, verslag 2009. SOVON-monitoringrapport 2010/03. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- POSTMA J., JAGER K. & VAN STEE A. 2011. Weidevogelmeetnet Friesland, verslag 2010. SOVON-monitoringrapport 2011/02. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- SOVON VOGELONDERZOEK NEDERLAND 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000. Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.
- VAN STRIEN A. & PANNEKOEK J. 1999. Missen is gissen. Ontbrekende tellingen in vogelmeetnetten. Limosa 72: 49-54.
- TEUNISSEN W.A. & VAN KLEUNEN A. 2001. Weidevogels inventariseren in cultuurland. Handleiding Nationaal Weidevogelmeetnet. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- TEUNISSEN W.A., SOLDAAT L., VAN VELLER M., WILLEMS F. & VAN STRIEN A.J. 2002. Berekeningen van indexcijfers in het weidevogelmeetnet. SOVON-onderzoeksrapport 02/09. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- TEUNISSEN W.A., MELMAN TH.C.P., VANMEULENBROUK B. & ZOETEBIER D. 2008. Samenwerkingsproject Frysk Ynformaasjesysteem Greidefûgels. SOVON-onderzoeksrapport 2008/15. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- TEUNISSEN W.A. 2010. Monitoring Weidevogels. pp. 39-43. In: VAN DIJK A.J., BOELE A., HUSTINGS F., KOFFIJBERG K. & PLATE C.L. 2010. Broedvogels in Nederland in 2008. SOVON-monitoringrapport 2010/01. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Bijlage I. Tellers in het WMF

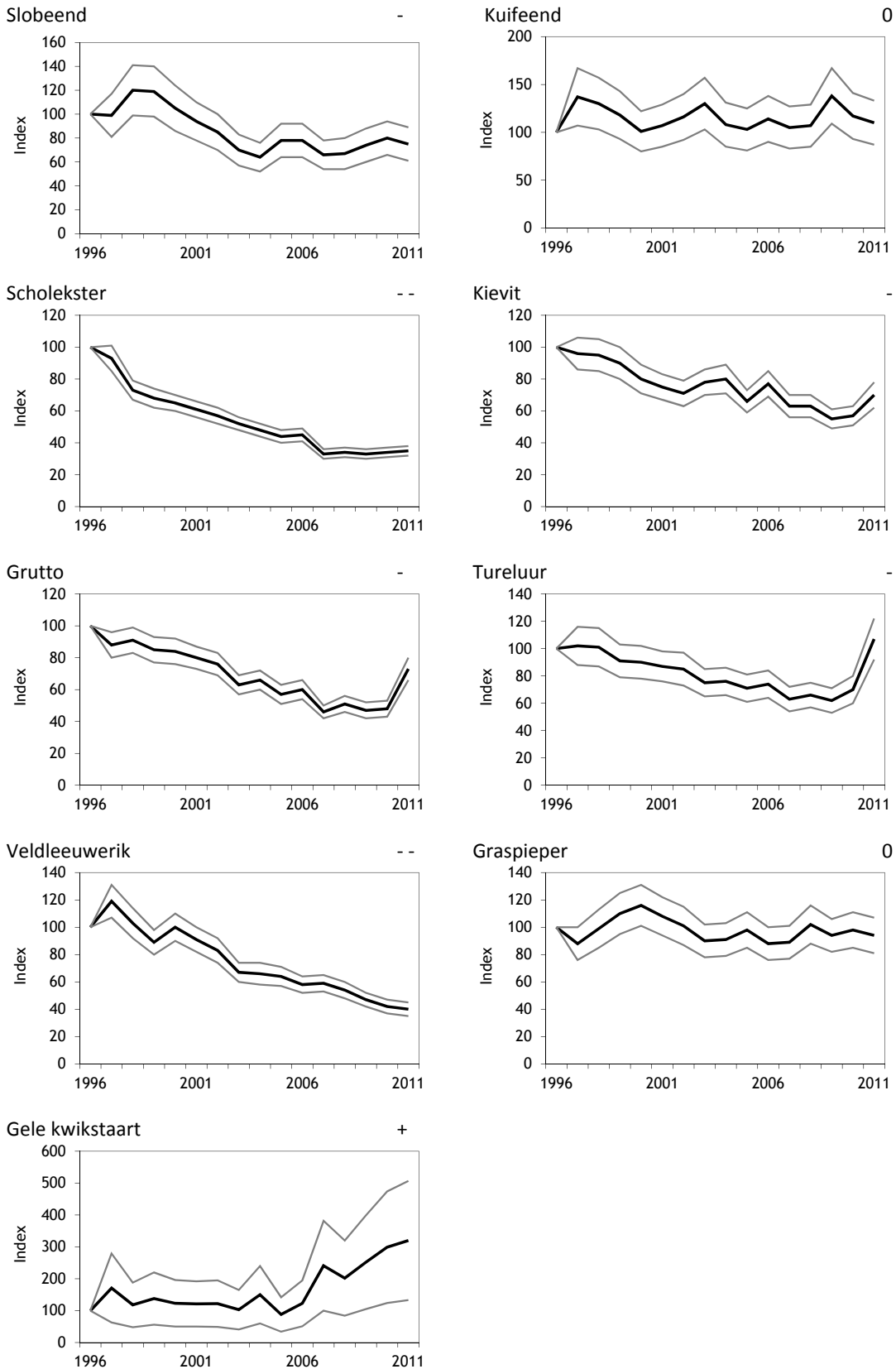
Wij bedanken alle vrijwilligers, die in 2011 één of meer proefvlakken voor het Weidevogelmeetnet Friesland hebben geïnventariseerd. Hopelijk zijn we niemand vergeten.

Ype & Tryntsje Albada, Albert Althuis, Gerard van Assen, Sjoerd Bakker, J. v.d. Berg, P. v.d. Berg, Wiebe van der Berg, H. Betten, K. Betten, Jaap Bijl, Klaas van der Bij, Andries Blom, Jan de Boer, Jelle de Boer, Sieds Boersma, Harry Boon, J. en T. Bootsma, Piet Braam, Wiebren Brandsma, Wybren Bruinsma, K. Dijkman, Lieuwe Dijkse, Bert Dijkstra, Wineke Evenhuis, Jaap Feddema, Rinnert Foekema, Johnny van der Galiën, Tjeerd Geertsma, Ale Glas, Atze Glas, Joop de Graaf, Sytze de Groot, Sjoerdje de Groot, Jelle Hibma, Philippus Hingst, Gerrit Hof, K. Hofman, Meint Hofstra, G. Hoitinga, Tsjepke van der Honing, Marit Houtsma, Jeffrey Huizenga, Koos Huizinga, Klaas Jager, Gerrit Jellema, Gosse Jilderda, Fokke de Jong, Harry de Jong, Hendricus de Jong, Henk de Jong, Theo de Jong, A. Jonker, D. Jonker, Germ Jonker, Klaas Joustra, Yme Joustra, Sas Kingma, Jan Kleefstra, Romke Kleefstra, Melis Kleinhuis, Hessel Klijn, Betty Kooistra, Henk Koopmans, Ruurd Koopmans, Jan Koster, Sies Krap, Gerrit Krottje, Tjerk Kunst,

Douwe Landman, Kees Lanting, Jentsje & Wietske Larooij, B. de Leeuw, Pieter de Leeuw, K. Lesman, Arend Leystra, Freek Lichthard, Lies Lockhorst van Overeem, E. Van Marum, Jan Medenblik, Jan Meijer, Jaap Meindersma, Jouke van der Meulen, Teike van Minnen, O.A. Mulder, Age Niemarkt, A.W. Niemarkt, Freek Nijland, Pieter Noordenbos, Wiebe van Ommen, Arno Paulus, Joeke Paulusma, Johannes Postma, Riemer Postma, Lambertus de Ree, Broer Riedstra, R. Rijpma, Anne van Scheltinga, Jurjen Scholten, Sije Schotanus, P. Schutten, Jappie Seinstra, Gooij Sipma, J. Sipma, Annemiek van Stee, Klaas Snijder, Johan Stoelwinder, Haije Valkema, Evert Terpstra, Sytze Terpstra, Siep van der Veen, Jan Veenstra, Nutte Veenstra, R.J. Veenstra, Sip Veenstra, Steven Veenstra, Haïke van der Velde, Anne Velstra, O. Verwer, Jan de Vlas, Jouke Vlieger, Herman Vos, A.B. de Vries, Auke de Vries, B.J. de Vries, Freddie de Vries, Johan de Vries, Jan de Vries, Tjalling Walda, Sake van der Werff, Sjouke van der Werff, Harald Wiersma, Janke Wijbenga, Lolkje Wijbenga, Jochem Wind, Simon de Winter, Fokko Winterwerp, Albert de Wit, W. Wittermans, Bert Zijlstra, Klaas Zoetendal, Piet Zuidema.

Bijlage II. Grafieken van WMF-indexen volgens het CBS

Grafieken van de indexen van negen soorten weidevogels binnen Fryslân in de periode 1996-2011, samen met het bijbehorende 95%-betrouwbaarheidsinterval.

provinsje fryslân
provincie fryslân

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
T (024) 7 410 410

E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

